

Etelä-Karjalan liiton ja Kymenlaakson liiton kannanotto Kaakkois-Suomen kehittämistoimista uudella raja-alueohjelmalla

Kaakkois-Suomen nykyisestä geopoliittisesta tilanteesta

Kaakkois-Suomen ulkoraja-alueet ovat joutuneet tukalaan tilanteeseen, jonka syynä on useampi peräkkäinen alueen talouteen ja kehitykseen vaikuttava takaisku. Vuoden 2014 Itä-Ukrainan sota ja Venäjän suorittama Krimin valtaus johtivat asteittain kiristyviin Venäjän kauppaan ja venäläisten matkailuun liittyviin sanktioihin. Venäjän aloittama hyökkäyssota kiihdytti prosessia tilanteeseen, jossa rajanylitykset loppuivat. Maailmanpoliittinen tilanne johti siihen, että kaudelle 2021-2027 valmistellun Kaakkois-Suomi–Venäjä Interreg NEXT -ohjelman rahat siirrettiin Interreg Central Baltic -ohjelmaan, jota Kaakkois-Suomen toimijat eivät tunne täysin omakseen. Vastaava tilanne on 18.1.2024 pidetyn Interactin järjestämän Tarton kokouksen kannanottojen perusteella kaikilla alueilla, joilla toimi Venäjän tai Valko-Venäjän kanssa toteutettava raja-alueohjelma.

Edellä esitellyt toimet ovat johtaneet Etelä-Karjalassa noin 350M€ vuotuisen matkailutulon menetykseen. Tunnettuja osoituksia haitasta ovat Imatrankosken kaupallisen keskustan tyhjeneminen toimijoista ja Virolahden Zsar-kauppakeskuksen ongelmat. Vaikeudet kohdistuvat kaupan ja palveluiden lisäksi laajasti eri toimialoille, kuten teollisuuteen, logistiikkaan ja rakentamiseen. Tilanne on johtanut myös yritysten haluttomuuteen investoida alueelle. Maassamuutto pois Kaakkois-Suomen maakunnista on kiihtynyt. Heikentynyt talous on merkinnyt konkurssien määrän kasvua vuodessa 32% ja kansantuotteen laskua Kymenlaaksossa 4,6% ja Etelä-Karjalassa 6,2%, kun muualla maassa on ollut päinvastoin keskimääräistä kasvua 2,2%. Logistiikan tunnusluvut kertovat samansuuntaista kieltä. Esimerkiksi HaminaKotkan sataman vientimäärät on pudonneet 13,8% ja Vainikkalan rautatiellä kulkevan rahdin vaunumäärät 70%. Rajaylityksen henkilöliikenne on tällä hetkellä poikki niin maanteillä, rautateillä kuin vesiteitse.

Kaakkois-Suomen sijainti on Suomen ja Euroopan turvallisuuden näkökulmasta strateginen. Suomi tarvitsee vahvan itärajan ja sen läheisen vahvan rajaseudun.

EU:n ulkoraja-alueiden yhteiseen kehittämistyöhön työkaluja

Kaakkois-Suomen maakunnat tekevät parhaansa, jotta rajaseudun aluetalouden resilienssikyky sekä niin asukkaiden kuin yrittäjien luottamus alueen tulevaisuuteen säilyvät.

Enemmistö Kaakkois-Suomen oppilaitosten, kuntasektorin ja muiden kehittäjätahojen hankekumppanuuksista oli vielä pari vuotta sitten naapurimaa Venäjän toimijoiden kanssa. Nyt Etelä-Karjalan liitto ja Kymenlaakson liitto ovat tunnistanee tarpeen kehittää niin liike-elämän kuin julkisen sektorin suhteita ja kumppanuuksia etelään ja länteen, muihin EU-maihin päin. Kuitenkin olemme muihin Etelä- tai Länsi-Suomen alueisiin nähden takamatkassa. Toiminnassa tarvitaan tukea, jota nykyiset Itämeren alueen Interreg-ohjelmat eivät enää anna.

Alueellamme tarvitaan verkostoitumista Venäjän asemasta Euroopan Unionin suuntaan. Ohjelmat eivät myöskään tue meille tärkeää EU:n erityistavoitetta ”Safer and more secure Europe”. Koska korkeakoulut ja ammatilliset oppilaitokset ovat alueiden elinvoimalle tärkeitä, olemme myös kaivanneet ohjelmiin tavoitteita, joilla kehitetään osaamista. Tarvitsemme myös elinkeinoelämän ja kuntien elinvoimaa edistäviä investointeja, joilla luodaan parempia alueiden välisiä yhteistoimia mm. Baltian alueiden kanssa. Meillä on tarve edistää myös kansalaisyhteiskunnan konkreettisen yhteistyön suuntaamista etelään ja länteen päin.

Olemme tehneet yhdessä virolaisen, latvialaisen ja liettualaisen kumppanin kanssa esityksen Espon-ohjelman tutkimushankkeesta, joka tuo tutkimustietoa tilanteesta. Tuloksena saamme vuoden 2024 ja 2025 aikana riippumattomien tutkijoiden esityksiä tilanteen parantamiseksi ja uuden Interreg-tyyppisen rahoitusohjelman tarpeesta. EGTC Espon pyytää tutkijaryhmiltä tarjoukset helmi-maaliskuun 2024 aikana. EU:n komissio alkaa ohjelmakauden 2028-2034 valmistelut samoihin aikoihin.

Ponsi uudesta resurssista Kaakkois-Suomen kehittämiseen

Pyydämme Työ- ja elinkeinoministeriötä aloittamaan neuvottelut sekä valmistelut uudeksi raja-alueyhteistyö-ohjelmaksi, jolla saadaan käsiteltyä Euroopan itäisen ulkoraja-alueiden ongelma- ja kehityskohtia. Tässä ohjelmassa pitäisi edistää itäisen ulkorajan toimijoiden yhteistyötä, torjua turvallisuushankkeita, kehittää itärajan alueiden pohjois-eteläsuuntaisia liikenneyhteyksiä ja itärajan läheisyyteen liittyviä ympäristökysymyksiä. Maakunnillamme on pitkä perinne raja-alueyhteistyöohjelmista, ja meillä on halu sekä tarve jatkaa tätä suuntaa.

Etelä-Karjalan liitto ja Kymenlaakson liitto ovat valmiita olemaan mukana uuden ohjelman kehitystyössä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Valmistelulle pitää osoittaa riittävät resurssit sekä Työ- ja elinkeinoministeriössä että aluetasolla. Esitämme, että Valtioneuvosto kohdistaa riittävän rahoituksen ohjelman edistämiseen TEM:lle sekä Etelä-Karjalan liitolle ja Kymenlaakson liitolle kummallekin vuosittain 100 000 euroa (yksi htv/v/maakunta + tarvittavat matka- ja muut kulut) siihen asti, kunnes saadaan päätökset uuden ohjelmakauden ohjelmarakenteesta sekä sen valmisteluun tarvittavista toimenpiteistä.